

Lärarhandledning för Öva! Matematik 1 och 2 samt Svenska 1 och 2

Louise Wramner

ÖVA! Matematik 1 och *ÖVA! Matematik 2* samt *ÖVA! Svenska 1* och *ÖVA! Svenska 2* är arbetsböcker för vuxna elever i behov av särskilt stöd. De innehåller övningar som behandlar stora delar av det centrala innehållet i kursplanerna för kurserna matematik respektive svenska inom särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå.

Arbetsböckerna möjliggör självständigt arbete för eleverna. De innehåller endast en övning per sida och instruktionerna är kortfattade och lättlästa. Böckerna kan göras i valfri ordning, liksom övningarna i varje bok.

Övningarna består i att lösa problem eller utföra uppgifter som vuxna möter i vardagen och på arbetet. De främjar därmed kunskaper i matematik respektive svenska som behövs för vardags- och arbetslivet. Det centrala innehållet i kursplanerna är framtaget med detta mål i åtanke.¹ Eleven har tidigare i skolan mött uppgifter som liknar övningarna i andra avseenden.

För somliga elever blir övningarna en repetition. För andra elever behövs flera liknande övningar för att befästa kunskaperna. Det är då viktigt att eleven får tillgång till laborativa läromedel.

Arbetsböckerna i matematik

Arbetsböckerna i matematik ska hjälpa eleverna att erhålla de kunskaper, färdigheter och erfarenheter som undervisningen i kursen matematik syftar till. Böckerna gör det, dels genom att övningar som ingår i dem behandlar delar av kursplanens centrala innehåll, dels genom att främja syften som anges i planen, men inte ligger till grund för kunskapskraven.

Det centrala innehållet i kursen matematik är indelat i sju kunskapsområden. Varje område består av olika punkter. Vi kommer att kalla en punkt eller en del av en sådan för ”moment”.

Arbetsböckerna innehåller tillsammans övningar inom samtliga kunskapsområden. Dessa ger eleven möjlighet att träna flertalet av de moment som utgör områdena.

Arbetsböckerna och de moment i kursplanen som övas i dem beskrivs nedan för var och en av böckerna i serien *ÖVA!*. Sidangivelser indikerar var de övningar som behandlar momenten finns i den relevanta arbetsboken.

¹ Skolverket: ”Kommentarmaterial till kursplanen i matematik - Komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå”, s. 5.

ÖVA! Matematik 1

ÖVA! Matematik 1 tar bland annat upp tid, såsom år, månad och dag samt klockan. Boken innehåller också övningar på lika med/inte lika med och övningar på bråk och procent. Övningarna är utformade så att eleven ska känna igen problem som hen kan möta i vardags- och arbetslivet. De kan exempelvis bestå i att låta eleverna avgöra vilken andel som är störst genom att begrunda en baguette som har delats upp på olika sätt.

Arbetsboken innehåller övningar inom kunskapsområden i kursplanen som inte behandlas i den andra arbetsboken: algebra samt sannolikhet och statistik.

Följande moment övas i boken:

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och hur de storleksordnas: s. 24.
- Tal i decimal- och bråkform och deras användning i vardagliga situationer: s. 26–27.
- Begreppet procent och hur det används och uttrycks: s. 28–29.

Algebra

- Likhetstecknets innebörd: s. 25.

Problemlösning

- Strategier för problemlösning, med eller utan digital teknik, i situationer med anknytning till vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv: exempelvis s. 14–15, 18, 27 och 29.

Tid och pengar

- Enheter och uttryck för tid: s. 4–7 och s. 20–21.
- Mäta och uttrycka tid, däribland med klocka: s. 8–19.

Sannolikhet och statistik

- Undersökningar i olika situationer. Tabeller och diagram och hur de kan användas: s. 22–23.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik som kan användas för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser: alla övningar berör momenten i kunskapsområdet ämnesspecifika begrepp. Det är en naturlig konsekvens av att momentet är väsentligt för matematikens alla delar.²

² Skolverket: "Kommentarmaterial till kursplanen i matematik - Komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå", s. 7.

ÖVA! Matematik 2

ÖVA! Matematik 2 tar bland annat upp geometriska former, måttenheter, termometern, kvitton och avrundning. Eleven får också öva på att växla pengar samt räkna ihop priser. Övningarna är, liksom uppgifterna i den första arbetsboken, skapade så att eleven ska känna igen problem som hen kan möta i vardags- och arbetslivet.

Arbetsboken innehåller övningar inom ett kunskapsområde i kursplanen som inte behandlas i den första arbetsboken. Detta är geometri.

Boken innehåller även övningar som främjar syften som anges i kursplanen utan att ligga till grund för kunskapskraven. I planens syftesdel står att eleven ska ”ges möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband”.³ Övningar som består i att hitta geometriska figurer i abstrakta målningar erbjuder en sådan möjlighet. För dessa övningar, se s. 4–5.

Följande moment övas i boken:

Geometri

- De geometriska objekten cirkel, kvadrat, rektangel och triangel. Hur de avbildas och beskrivs: s. 4–5.
- Mätning och uppskattning av längd, massa och volym: s. 8–15.
- Proportionella samband, däribland dubbelt och hälften: s. 16–17.

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och hur de uttrycks och visas med ord: s. 25 och s. 28.
- Negativa tal och deras användning i konkreta och vardagliga situationer, till exempel vid mätning av temperatur: s. 6–7.
- Rimlighetsbedömning i vardagliga situationer: s. 26–27.

Tid och pengar

- Pengars värde och användning och hur de kan växlas: s. 18–24.

Problemlösning

- Strategier för problemlösning, med eller utan digital teknik, i situationer med anknytning till vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv: exempelvis s. 9, 13, 15–16, 18–19 och 26.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik som kan användas för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser: alla övningar berör

³ "Kursplan - Matematik

momenten i kunskapsområdet ämnesspecifika begrepp. Det är en naturlig konsekvens av att momentet är väsentligt för matematikens alla delar.⁴

Det gäller således även för *Matematik 2* att varje övning i boken tränar momentet i kunskapsområdet ämnesspecifika begrepp.

Arbetsböckerna i svenska

Syftet med kursen svenska är att eleverna ska utveckla kunskaper i och om det svenska språket. Det framgår av kursplanen. Böckerna främjar syftet dels genom att övningarna som ingår i dem behandlar delar av kursplanens centrala innehåll, dels genom att främja de långsiktiga mål som anges i planen.

Öva! Svenska 1

ÖVA! Svenska 1 tar upp personuppgifter, släktträd, alfabetisk ordning, gåtor, ordspråk och talesätt samt arbets- och vägbeskrivningar. Ett flertal av övningarna är utformade så att eleven ska känna igen problem som hen kan möta i vardags- och arbetslivet. En övning består exempelvis i att låta eleverna studera ett recept med tomatsås och fastställa hur ord för volymerheter inom matlagning förkortas.

Utöver moment som uttryckligen ingår i kursplanen tar boken även upp ord och begrepp som eleven behöver kunna, till exempel för att fylla i ett formulär eller beskriva sin relation till familj och släktingar. Övningar om detta:

- Personnummer och personuppgifter s. 4–5
- Släktträd och familjeord s. 6–9

Andra moment som övas i boken:

Läsa och skriva

- Skiljetecken och stavning: s. 14–15.
- Alfabetisk ordning och innehållsförteckningar: s. 2–3 och s. 10–12.

Texter

- Beskrivande och instruerande texter: s. 22–23 och 26–27.

Språkbruk

- Ordspråks- och metaforers betydelser i texter och dagligt tal: s. 16–21.
- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor: s. 25.

⁴ Skolverket: "Kommentarmaterial till kursplanen i matematik - Komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå", s. 7.

ÖVA! Svenska 2

ÖVA! Svenska 2 tar upp de vanligaste ordklasserna, förkortningar, skiljetecken, synonymer, homografer, homonymer, homofoner, motsatsord, rimord samt sammansatta ord. Boken innehåller många grammatiska uppgifter. Motivet är att ge eleven kunskaper om hur svenska språket är uppbyggt och fungerar. Detta är som tidigare nämnts syftet med kursen i svenska.

För att inte belasta eleven med nya svåra ord förekommer grammatiska och språkvetenskapliga termer aldrig i arbetsboken. Om läraren har elever som utan svårighet kan ta till sig dessa ord är det naturligtvis inget som hindrar att orden används i undervisningen. I boken beskrivs emellertid ordtyper med hjälp av enkla och vardagliga ord. Till exempel används uttrycket "ord som talar om vem som säger någonting" istället för termen "possessiva pronomen".

Ordklasser. På följande sidor får eleven bland annat öva på hur ordklasser och pronomen används i tal och text. Syftet med undervisningen är, enligt kursplanen, "att bidra till att eleven utvecklar tal och skrift".

- Substantiv: s. 4–6
- Personliga pronomen: s. 7
- Verb: s. 8–10
- Possessiva pronomen: s. 11
- Adjektiv: s. 12–13
- Prepositioner: s. 14–15
- Förkortningar: s. 24–25
- Skiljetecken och stavning: s. 27

Ordkunskap. På följande sidor får eleven öva på ordkunskap och uttryck. Syftet med undervisningen är, enligt kursplanen, "att syfta till att eleven utvecklar och fördjupar sin ord- och begreppsförståelse".

- Frågeord: s. 16
- Sammansatta ord: s. 17
- Rimord: s. 18
- Synonymer: s. 19
- Motsatsord: s. 20
- Homofoner: s. 21
- Homografer: s. 22
- Homonymer: s. 23
- Några viktiga uttryck i vardagen: s. 26